

GAAB -
GEROS AGRARINĖS IR
APLINKOSAUGOS
BŪKLĖS STANDARTAI

Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023–2027 m. strateginio plano prioritetai – tvari šalies žemės ir maisto ūkio plėtra, didinant sektoriaus pridėtinę vertę ir konkurencingumą, remiant perspektyvių ūkių, ypač smulkiųjų ir vidutinių, pajamas bei inovacijas, kartų kaitą, kuriant gyvybingą ūkininkavimui ir verslui patrauklų kaimą ir prisidedant prie aplinkos ir klimato tikslų įgyvendinimo. Šiems tikslams įgyvendinti naujajame paramos laikotarpyje numatyta paramos sąlygų sistema, pagal kurią ūkininkai ir kiti paramos gavėjai įpareigojami laikytis Geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės (GAAB) standartų, susijusių su klimatu ir aplinka, vandens ir dirvožemio bei biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsauga. Leidinyje „GAAB – Geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės standartai“ pristatomi šalies ūkiams privalomi GAAB standartai ir jų keliami ūkininkavimui svarbūs reikalavimai.

TURINYS

2 Strateginio plano pagrindas – Europos žaliasis kursas

4 Ką verta žinoti apie GAAB standartus

5 Reikalavimai klimato kaitai mažinti

6 GAAB1 – daugiamečių pievų apsauga

9 GAAB2 – šlapynių ir durpžemių apsauga

12 GAAB3 – draudimas deginti ražienas

13 Reikalavimas vandens išteklių būklės apsaugai

14 GAAB4 – paviršinių vandens telkinių apsauga

16 Reikalavimai dirvožemio apsaugai ir būklės gerinimui

17 GAAB5 – erozijai jautrių teritorijų (šlaitų) apsauga

18 GAAB6 – dirvos apsauga jautriausiu periodu

20 GAAB7 – augalų kaita

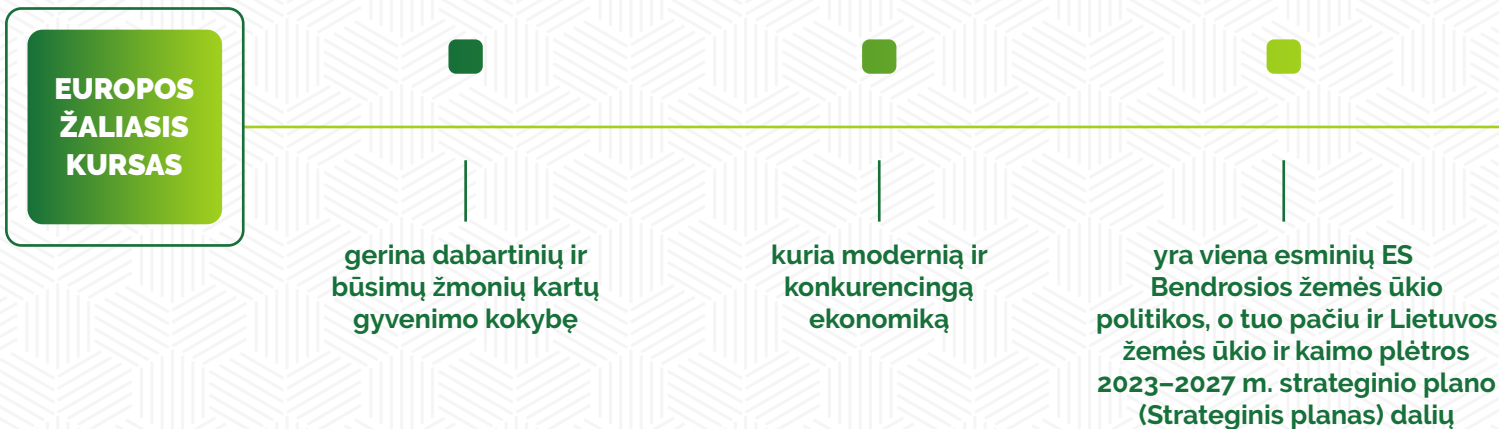
24 Biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio apsauga ir kokybė

25 GAAB8 – biologinė įvairovė ir kraštovaizdis

32 GAAB9 – aplinkos atžvilgiu jautrių daugiamečių pievų apsauga

STRATEGINIO PLANO PAGRINDAS – EUROPOS ŽALIASIS KURSAS

Klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas kelia egzistencinę grėsmę Europai ir pasauliui. Siekiant sustabdyti žmonėms ir visai aplinkai neigiamus pokyčius, Europos Komisija 2019 metais paskelbė politinę iniciatyvą – **Europos žaliajį kursą**, kuriuo siekiama padėti ES vykdyti žaliają pertvarką, o galutinis tikslas – iki 2050 m. užtikrinti poveikio klimatui neutralumą

Strateginio plano GAAB standartai parengti vadovaujantis ES pagrindinių teisių chartija, bendraisiais ES teisės principais ir nustatomi remiantis objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais, yra suderinami su tinkamu vidaus rinkos veikimu ir neiškraipo konkurencijos.

KA REIKIA ŽINOTI APIE GAAB STANDARTUS

Strateginiame plane yra numatyta paramos sąlygų sistema, pagal kurią ūkininkai ir kiti paramos gavėjai yra įpareigoti laikytis valdymo reikalavimų ir GAAB standartų, nustatančių reikalavimus, susijusius su klimatu ir aplinka, visuomenės sveikata, augalų sveikata ir gyvūnų gerove.

GAAB standartai nustato minimalius reikalavimus, užtikrinančius, kad būtų išlaikoma visos žemės ūkio paskirties žemės, įskaitant žemę, kuri nebenaudojama gamybos tikslais, gera agrarinė ir aplinkosaugos būklė. Tad šiais reikalavimais Lietuva sieks sumažinti **šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD)** ir naudojamų trąšų kiekį, dirvožemio eroziją, puoselėti kraštovaizdį, saugoti biologinę įvairovę.

Jau praėjusiame paramos laikotarpyje ūkininkaujant reikėjo laikytis **septynių** reikalavimų. Naujajame laikotarpyje yra **devyni** GAAB standartai, numatantys veiksmus, užtikrinančius vandens išteklių, biologinės įvairovės bei dirvožemio apsaugą. Paramos sąlygų sistema užtikrina, kad vykdoma žemės ūkio veikla atitiktų esminius aplinkos apsaugos reikalavimus ir sumažintų jos daromą neigiamą poveikį aplinkai ir klimatui.

Kurių GAAB standartų reikalavimų reikės laikytis konkrečiam ūkiui, bus galima nesunkiai nusistatyti pagal ŽŪM viešai paskelbtus žemėlapius.

GAAB standartų reikalavimai susieti su kiekvieno ūkio individualumu. Pavyzdžiui, jei ūkininkas neturės daugiamečių pievų arba jei jo dirbamos žemės plotuose nėra šlapynių ar durpžemių, erozijai jautrių teritorijų, jam nebus taikomi veiklą šiose teritorijose reglamentuojantys standartai.

Tikslai ir GAAB

TIKSLAI

Klimato kaitos švelninimas
ir prisitaikymas prie jo kaitos

Vandens išteklių būklės
apsauga

Dirvožemio apsauga ir būklės
gerinimas

Biologinės įvairovės
ir kraštovaizdžio apsauga

STANDARTAI

GAAB1 – daugiamečių pievų apsauga

GAAB2 – šlapynių ir durpžemių apsauga

GAAB3 – draudimas deginti ražienas

GAAB4 – paviršinių vandens telkinių apsauga

GAAB5 – erozijai jautrių teritorijų (šlaitų) apsauga

GAAB6 – dirvos apsauga jautriausiu periodu

GAAB7 – augalų kaita

GAAB8 – biologinė įvairovė ir kraštovaizdis

GAAB9 – aplinkos atžvilgiu jautrių daugiamečių pievų apsauga

REIKALAVIMAI KLIMATO KAITAI MAŽINTI

Lietuva, kaip ir visos ES šalys narės, yra užsibrėžusi iki 2030 m., palyginti su 1990-aisiais, grynąjį išmetamą ŠESD kiekį sumažinti **bent 55 proc.**

Nacionalinės ŠESD apskaitos ataskaitos duomenimis, žemės ūkis išmeta 22 proc. visų šalies šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų ir pagal šią taršą yra trečias po energetikos ir transporto sektorių. Išmetamo ŠESD kiekiui mažinti, klimato kaitai švelninti ir prisitaikyti prie jo kaitos Strateginiame plane numatyti trys GAAB standartai: GAAB1, GAAB2, GAAB3.

Tikslas – ŠESD kiekio mažinimas

GAAB1

Daugiamečių pievų
apsauga

Daugiametė pieva – užsėtas daugiametėmis žolėmis arba natūralus žemės plotas gyvuliams ganyti, žolei ar žolės produkcijai gauti. Visi daugiametės pievos žoliniai augalai, tradiciškai aptinkami natūraliose ganyklose, arba paprastai įmaišomi į ganyklų ar pievų sėklų mišinius, kurie skirti pašarų gamybai.

Daugiametė pieva išlaiko savo statusą, jeigu ji yra atnaujinama neariminiu būdu.

Pievos iki 5 metų (imtinau) virtimo į daugiametę pievą procesas prasideda iš naujo, kai pieva atnaujinama (persėjama ir/ar perariama)

↓ Daugiamečių
pievų plotai

ŠESD

Ariamos žemės
plotas ↑

Per pastaruosius kelerius metus Lietuvoje dėl įvairių priežasčių žymiai mažėjo daugiamečių pievų plotai, o tai lemia riziką taikyti reikalavimą pareiškėjams atstatyti daugiametės pievas.

Daugiametės pievos yra viena svarbiausių klimato kaitos mažinimo priemonių, nes daugiamečiai žolynai absorbuoja anglies dioksidą, užkertant kelią reikšmingam dirvožemio organinės anglies kiekio mažėjimui. Daugiamečių pievų mažėjimas ir ariamosios žemės plotų plėtimas didina ŠESD emisiją, dėl didesnės mineralinių trąšų ir augalų apsaugos produktų naudojimo neigiamai veikia vandens telkinių būklę, intensyvina dirvožemio eroziją.

Kokie svarbiausi GAAB1 reikalavimai?

Lietuva, kaip ir kitos ES valstybės narės, įsipareigoja saugoti daugiametes pievas, t. y., palyginti su 2018 m., daugiamečių pievų plotas neturi sumažėti **daugiau kaip 5 proc.** Šis reikalavimas užkirs kelią reikšmingam dirvožemio organinės anglies kiekio mažėjimui ir ŠESD emisijų augimui, neišvengiamai atsirandančių suariant daugiametes pievas.

Jeigu einamaisiais metais deklaruojamas daugiamečių pievų plotas Lietuvoje sumažėja daugiau nei leidžiama, pareiškėjams gali tekti jas atstatyti tame pačiame ar kitame plote.

Per metus neįvykdžiusiems šio reikalavimo bus taikomos paramos sąlygų pažeidimo sankcijos.

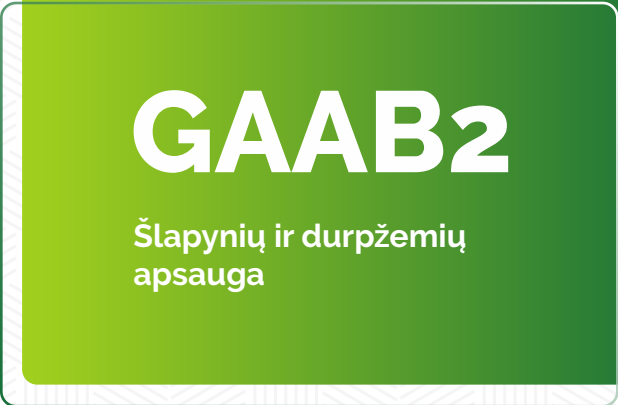
EK rimtai pažiūrėjo į daugiamečių pievų atkūrimo problemą, kuri Lietuvos ūkininkams šiuo metu yra aktualiausia, įsiklausė į racionalų Lietuvos pasiūlymą, galintį sumažinti daugiamečių pievų ploto kasmetinio santykio skirtumą nuo referencinio, ir 2024 m. kovo 13 d. pateikė Europos Sąjungos Tarybai bei Europos Parlamentui (EP) deleguoto reglamento, susijusio su daugiamečių pievų išlaikymo nuostatomis, pakeitimus. Juose siūloma, kad būtų užskaityti daugiamečių pievų plotai, kurie šiuo metu nėra deklaruojami, bet yra deklaravimo sistemoje (daugiamečių pievų žemėnaudoje). Patvirtinus šiuos Lietuvos ūkininkams itin aktualius pakeitimus, pasėlius deklaruojantiems ūkininkams daugiamečių pievų šiais metais atkurti nereikėtų.

GAAB1 standarto privalo laikytis visi pareiškėjai, kurių deklaruotuose plotuose yra nustatytos daugiametės pievos.

Tai naujas standartas, papildantis 2023–2027 m. laikotarpio paramos sąlygų sistemą. Jo atsiradimas siejamas su pasaulyje ir Lietuvoje prastėjančia šlapynių ir durpžemių būkle.

Kaip skelbiama Ramsaro konvencijos, kurią Lietuva ratifikavo 1993 m., sekretoriato ataskaitoje „Pasaulio šlapynių apžvalga“ (Global Wetland Outlook, 2018), per pastaruosius 50 metų natūralios šlapynės pasaulyje nyksta tris kartus sparčiau nei miškai. To priežastis – ilgus metus į šlapynes buvo žiūrima kaip į nenaudingus plotus, dėl ko nuo 1900 m. išnyko 64 proc. planetos šlapynių, kurios, kaip nustatė mokslininkai, kaupia organinę anglį, formuoja mikroklimatą, valo orą ir vandenį, yra specifinių, dažniausiai retų augalų ir gyvūnų prieglobstis, teikia žaliavas pramonei ir žemės ūkiui.

Durpžemiuose deklaruoti ariamosios žemės plotai

Lietuvoje vien per 2014–2018 m. laikotarpį 11,3 proc. padaugėjo durpžemiuose deklaruotų ariamosios žemės plotų. Kaip teigiama Strateginiame plane, absorbuojamas ŠESD kiekis sumažėjo nuo 11,4 mln. t CO₂ ekv. 2014 m. iki 8,3 mln. t CO₂ ekv. 2019 m.

Kokias veiklas riboja GAAB2 standartas?

Nustatytose šlapynėse ir durpžemiuose, patenkančiuose į ūkininkų deklaruojamus plotus, **draudžiama**:

Sausinti šlapynių ir durpžemių plotus bei nuo 2024 m. įrengti naujas drenažo sistemas. Tačiau senų sistemų remontas ir rekonstravimas galimas su sąlyga, kad tai nepakenks durpžemių aplinkosauginei būklei.

Durpžemių plotus deginti

Durpžemių plotuose arti

Siekiant sumažinti pareiškėjų ir administruojančių institucijų administracinę naštą, sankcijos nebus taikomos tais atvejais, kai durpžemių plotai lauke yra mažesni nei 10 proc., bet ne didesni kaip 1 ha.

Durpžemių plotas lauke

iki 10%

ir

iki 1 ha

→ Sankcijos netaikomos

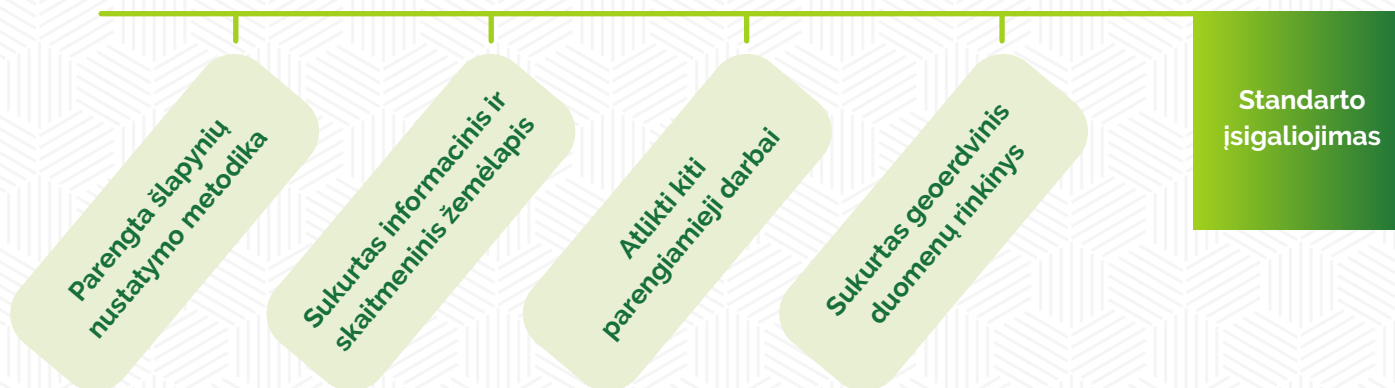
Taip pat numatoma galimybė ūkininkams tikslinti durpžemių žemėlapi. GAAB2 nustatytas draudimas sausinti šlapynes leis išvengti ir didelio dirvožemio organinės medžiagos kiekio mineralizacijos – taip bus išsaugotos organinės dirvožemio savybės, išvengta padidėjusio mineralinio azoto išsiplovimo į vandens telkinius.

Europos Komisija, atsižvelgdama į tai, kad GAAB2 standartas visiškai naujas, sudarė sąlygas valstybėms narėms pasirengti jo įgyvendinimui ir šio reikalavimo įgyvendinimo pradžią nukėlė į 2025 m.

GAAB2 standarto reikalavimo privalės laikytis visi pareiškėjai, kurių deklaruojami plotai patenka į nustatytus durpžemių ir šlapynių plotus.

Kaip pareiškėjai gali išsiaiškinti, reikia ar ne jiems laikytis GAAB2 reikalavimų?

Yra parengtas ir viešai prieinamas skaitmeninis durpžemių ir šlapynių žemėlapis, atlikti kiti parengiamieji darbai ir sukurtas detalus bei visus reikalavimus atitinkantis geoerdvinis duomenų rinkinys, kurio pagalba pareiškėjai galės susipažinti su jų valdose esančiais nustatytais šlapynių ir durpžemių plotais (ši informacija pateikiama ir paraiškų priėmimo informacinėje sistemoje), o kontroliuojančios institucijos tų pačių duomenų pagalba galės atlikti kontrolės ir monitoringo darbus ir nustatyti, kaip pareiškėjai laikosi GAAB2 standarto reikalavimų.

GAAB3

Draudimas deginti
ražienas

Siekiant švelninti klimato kaitą ir 2023–2027 m. paramos teikimo laikotarpyje išlieka ūkininkams jau žinomas reikalavimas **GAAB3**.

Šio standarto pagrindinė sąlyga: ražienos ir žolės negali būti deginamos, išskyrus atvejus, numatytus Aplinkos apsaugos reikalavimuose deginant sausą žolę, nendres, šiaudus bei laukininkystės ir daržininkystės atliekas.

Dirvos derlingumas po vieno deginimo sumažėja

Vienas deginimas

5–8%

Mokslininkų teigimu, deginant ražienas nukenčia paviršinis humuso sluoksnis, žūsta jame gyvenantys smulkieji gyvūnai ir augalai. Net per vieną deginimą dirvos derlingumas sumažėja 5–8 procentais. Taigi GAAB3 standartas prisideda prie dirvožemio organinių medžiagų išsaugojimo, skatina dirvožemio organinių medžiagų kiekio padidėjimą, dėl to į atmosferą tiesiogiai neišleidžiamas CO₂, saugo biologinę įvairovę.

Šis standartas galioja visoje Lietuvos teritorijoje ir jo privalo laikytis visi pareiškėjai.

REIKALAVIMAS VANDENS IŠTEKLIŲ BŪKLĖS APSAUGAI

Didinant gamybos intensyvumą ir dažnėjant ekstremaliems meteorologiniams reiškiniams, Lietuvoje blogėjo požeminio ir paviršinio vandens kokybė. Ateityje, šiltėjant klimatui, gali didėti maisto medžiagų išplovimas ir greitėti vandenyje vykstantys biocheminiai procesai, lemiantys ekosistemos pakitimus.

GAAB4

Paviršinių vandens telkinių apsauga

Svarbu atkreipti dėmesį, kad tol, kol nėra įteisintos paviršinio vandens telkinių apsaugos juostos taip, kaip numato Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas, deklaruojant žemės ūkio naudmenas privalo būti deklaruojamos minimos vandens telkinių pakrančių apsaugos juostos.

Papildomas reikalavimas – melioracijos griovių apsauga

Veiksmingą vandens išteklių tausojimą ir efektyvesnę vandensaugą numato Strateginiame plane įrašytas GAAB4 standartas, įpareigojantis aplink vandens telkinius arba išilgai jų įrengti apsaugines juostas su žoline danga.

Paviršinio vandens telkinių apsaugos juostose pareiškėjams draudžiama dirbti žemę ir paskleisti mineralines trąšas, augalų apsaugos produktus, mėšlą ir (ar) srutas.

NUO 2024 METŲ GAAB4 STANDARTAS NUMATO ŠIAS PAGRINDINES SĄLYGAS:

- Nesureguliuotų vandens telkinių ar jų nesureguliuotų ruožų – mažiausias vandens telkinių pakrančių apsaugos juostų plotis negali būti mažesnis nei 5 m nuo vandens krašto;
- Sureguliuotų vandens telkinių ar jų sureguliuotų ruožų – mažiausias deklaruojamas vandens telkinių pakrančių apsaugos juostų plotis negali būti mažesnis nei 3 m nuo šlaito viršutinės briaunos;
- Paviršinio vandens telkinių apsaugos pakrančių apsaugos juostose leidžiama ganyti ir mulčiuoti.

Siekiant suteikti papildomą paviršinių vandens telkinių apsaugą, pareiškėjai privalės laikytis papildomo reikalavimo – prie visų pareiškėjų laukuose esančių melioracijos griovių turės būti paliekamos ir deklaruojamos bent 3–5 metrų pločio palaukės su žoline danga, neįskaitant griovio šlaito.

Tikimasi, kad prie vandens telkinių įrengtos palaukės su žoline danga sumažins vandens užterštumą, suteiks naudos biologinei įvairovei, nes atsiras sąlygos susidaryti floros ir faunos buveinėms. Be to, jos padės išlaikyti daugiamečių pievų referencinį rodiklį, kuris svarbus įgyvendinant GAAB1 standartus.

- **Svarbu, kad pareiškėjas pats įsivertintų galimybes, kaip atitikti šį standartą, ir susipažintų su Paviršinio vandens telkinių apsaugos pakrančių apsaugos juostų žemėlapiu bei jo įtaka jo valdomiems plotams.**

Kas privalės laikytis GAAB4 standarto?

GAAB4 standarto privalės laikytis pareiškėjai, kurių deklaruojami plotai patenka į Paviršinio vandens telkinių apsaugos pakrančių apsaugos juostas. Konkrečios teritorijos yra nustatytos ir pateikiamos Paviršinio vandens telkinių apsaugos pakrančių apsaugos juostų skaitmeniniame žemėlapyje.

<https://zuiqvc.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=e7fade140ccf4c3d8c1922e43e56a0c6>

REIKALAVIMAI DIRVOŽEMIO APSAUGAI IR BŪKLĖS GERINIMUI

Europos Komisijos duomenimis, apie 70 proc. ES dirvožemių apimti degradacijos procesų, kurių nemenka dalis susijusi su žemės ūkiu. Tai erozija, kurią sukelia vanduo, vėjas ir žemės dirbimas bei tankinimas (suslėgimas), organinės anglies mažėjimas dirvožemyje ir dirvožemio biologinės įvairovės nykimas, druskėjimas ir natrio kiekio padidėjimas, dirvožemio tarša sunkiaisiais metalais ir pesticidais, jame atsirandantis per didelis nitratų bei fosfatų kiekis.

Dirvožemis yra ribotas ir lėtai atsinaujinantis gamtos išteklius, kurį privalome saugoti ir tausoti. ES 2030 m. dirvožemio strategijoje nustatyta vizija – pasiekti, kad iki 2050 m. visi dirvožemiai būtų sveiki, o dirvožemio apsauga, atkūrimas ir tvarus naudojimas taptų norma.

Lietuvos ūkininkus saugoti dirvožemį įpareigoja Strateginiame plane numatyti trys **GAAB** standartai: GAAB5, GAAB6, GAAB7.

Mokslininkų teigimu, apie 19 proc. Lietuvos žemės ūkio naudmenų yra pažeistos erozijos. Palyginti su ankstesniuojų paramos laikotarpiu, naujajame dirvožemio apsaugai nuo erozijos skirtas GAAB5 standartas papildytas reikalavimais, taikomais **statesniuose nei 12 proc. šlaituose**. Šis papildymas leis veiksmingiau apsaugoti dirvožemį nuo praradimo dėl erozijos.

GAAB5

Erozijai jautrių teritorijų
(šlaitų) apsauga

Kokių reikalavimų reikės laikytis ūkininkams šiose teritorijose?

- Taikyti arimo skersai šlaito technologiją;
- Neauginti bulvių, pašarinių ir cukrinių runkelių, kitų šakniavaisių ir šakniagumbių;
- Nuo lapkričio 15 d. iki kovo 15 d. būtina užtikrinti bent minimalią žolinių augalų augmeniją arba per žiemą palikti ražienas ar kitas augalų liekanas. Ražienų ar augalų liekanų įdirbimas minimu laikotarpiu yra draudžiamas;
- Nedirbti ir nepurenti žemės vaismedžių ir vaiskrūmių plotuose ir jų tarpueiliuose.

GAAB5 standartas padeda apsaugoti šlaitus nuo žemės ūkio veiklos sukeltos erozijos, užkertant kelią tolesniam dirvožemio potencialo praradimui, padeda išlaikyti geros kokybės dirvožemį ūkininkavimui.

GAAB5 standartas privalomas pareiškėjams, kurių deklaruojami plotai patenka į nustatytas erozijai jautrias teritorijas.

GAAB6

Dirvos apsauga
jautriausiu periodu

Naujas standartas, įpareigojantis dalyje deklaruoto ploto palikti dangą, kad per žiemą dirva be reikalo nedirvonuotų, kad būtų apsaugoma dirvožemio fizinė struktūra, gerinamas dirvožemio organinių medžiagų kiekis, mažinama maistinių medžiagų išplovimo rizika.

Kokie pagrindiniai GAAB6 standarto reikalavimai?

Kiekvienais metais lapkričio 15 – kovo 15 d. deklaruojantiems iki 50 ha privalu minimalia danga uždengti ne mažiau kaip 50 proc., o deklaruojantiems daugiau kaip 50 ha privalu minimalia danga uždengti ne mažiau kaip 65 proc. ariamosios žemės, sodų, uogynų;

Žemės dirbimas deklaruotuose plotuose su augaline danga ar augalų liekanomis nurodytu laikotarpiu yra draudžiamas;

GAAB6 standartas netaikomas einamaisiais metais įveistiems arba atnaujintiems sodams ir uogynams ir yra neprivalomas plotams, kuriuose augo daržovės, bulvės, runkeliai.

Kas tinka minimaliai dangai?

Yra trys minimalios dangos alternatyvos:

- Kol kas Lietuvoje didelė dalis ūkininkų jau rudenį pradeda ruošti dirvą, suardami po derliaus nuėmimo likusias ražienas. Ražienų plotuose draudžiamas arimas, tačiau nėra draudžiamas žemės dirbimas bearimiu būdu, t. y. ražienų paviršius gali būti lengvai kultivuotas taip, kad ražienos išliktų aiškiai matomos.

GAAB6 standartas privalomas visiems pareiškėjams!

GAAB7

Augalų kaita

Augalams reikalingos skirtingos maistinės medžiagos, todėl kelerius metus tame pačiame plote auginant tuos pačius augalus, dirvožemis praranda dalį medžiagų ir išsenka. Siekiant apsaugoti dirvožemį nuo nualinimo, jau ankstesniame paramos laikotarpyje buvo nustatytas žalinimo reikalavimas dėl pasėlių įvairinimo, kurį naujajame paramos teikimo laikotarpyje reglamentuoja augalų kaitos reikalavimus nustatantis GAAB7 standartas. Šio standarto ūkininkai privalo laikytis nuo 2024 metų.

Pasėlių kaita

Kiekvienais metais

Šis standartas pareiškėjus įpareigoja užtikrinti kasmetinę augalų kaitą. Tai leis išvengti dirvožemį alinančio monokultūrinio ūkininkavimo, pagerins dirvožemio ir vandens telkinių būklę, sudarys sąlygas tvaresniam trąšų ir augalų apsaugos produktų naudojimui.

Augalų kaita naudinga tiek dirvožemio fizinei struktūrai, tiek derlingumui, tiek organinės medžiagos ir mikrofloros išsaugojimui bei cheminei sudėčiai.

Nuo 2024 metų:

Pareiškėjai privalo laikytis minimalios augalų kaitos reikalavimo bent 65 proc. deklaruotos ariamosios žemės plote – tas pats pasėlis negali būti auginamas ilgiau nei vieneri metai tame pačiame lauko plote, t. y. kitais metais po einamųjų metų turi būti auginamas kitas pasėlis nei einamaisiais metais.

Plotai, kuriuose per pastaruosius dvejus metus pasėliai nebuvo pakeisti, trečiaisiais metais turi būti naudojami kitiems pasėliams auginti.

Išimtis kukurūzams

Kadangi kukurūzai nedaro didelio poveikio dirvožemiui ir yra svarbūs gyvulininkystės poreikiams, Lietuva suderino su ES, kad pareiškėjai šią kultūrą tame pačiame lauke galėtų auginti trejus metus su sąlyga, kad jų laikomų ūkinių gyvūnų santykis (einamųjų metų laikotarpiu nuo sausio 1 d. iki birželio 30 d., palyginti su bendru deklaruotu plotu), yra didesnis negu 0,3 arba jeigu pareiškėjas yra registruotas kaip pašarų augintojas pašarų registre, gaminantis bei tiekiantis rinkai augalininkystės produktus ir galintis pateikti to įrodymus.

TAIP PAT PRIVALU UŽTIKRINTI BENT VIENĄ IŠ ŠIŲ SĄLYGŲ

Kiekvienais metais po kukurūzų derliaus nuėmimo iki kitų metų kukurūzų sėjos dirvą padengti tarpiniais augalais – įsėliniais, posėliniais, ar tarpiniais pasėliais per žiemą;

Kiekvienais metais, palyginti su praėjusiais, valdoje pakeisti bent 35 proc. ariamosios žemės plote auginamų augalų. Plotai, kuriuose per pastaruosius trejus metus pasėlis nebuvo pakeistas, ketvirtaisiais metais turi būti naudojami kitiems pagrindiniams pasėliams auginti. Tarpiniai pasėliai, minimi pirmoje sąlygoje, gali būti traktuojami kaip pasėlio pakeitimas.

Ariamosios žemės plote auginamų augalų kaita

- **Minimalios augalų kaitos reikalavimas netaikomas daugiamečių augalų plotams, žolėms ir kitiems žoliniam augalams bei žaliajam pūdymui, taip pat plotams, kuriuose auginami daugiamečiai sodiniai (uogynai įskaitytinai).**

Sertifikuoti ekologiniai ūkiai laikomi atitinkančiais šį GAAB standartą, bet jiems taikomi augalų kaitos reikalavimai, nustatyti Ekologinio žemės ūkio taisyklėse, patvirtintose žemės ūkio ministro 2000 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 375.

GAAB7 standartas neprivalomas pareiškėjams, kurių:

Ariamoji žemė užima iki 10 ha

< 10 ha

daugiau kaip 75 proc. reikalavimus atitinkančios žemės ūkio paskirties žemės yra daugiamečiai žolynas

> 75 %

daugiau kaip 75 proc. ariamosios žemės naudojama žolei ar kitiems žoliniams pašarams auginti, yra pūdymui palikta žemė arba yra naudojama ankštiniam augalams auginti, arba naudojama keliais minėtais tikslais

> 75 %

BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IR KRAŠTOVAIZDŽIO APSAUGA IR KOKYBĖ

Laukinių rūšių populiacija

1980 m. – 2020 m.

60%

Pasaulyje per 40 pastarųjų metų laukinių rūšių populiacijos sumažėjo 60 proc. Vienam milijonui rūšių gresia išnykimas. Prasidėjusiems procesams stabdyti 2020 m. gegužės mėnesį EK pristatė ES biologinės įvairovės strategiją iki 2030 metų. Ja siekiama, kad **Europos biologinė įvairovė iki 2030 m. pradėtų atsigaivinti ir kad būtų šalinami pagrindiniai biologinės įvairovės nykimo veiksniai. Lietuvoje biologinei įvairovei saugoti ir atkurti Strateginiame plane numatyti du ūkininkams privalomi standartai: GAAB8 ir GAAB9.**

Kraštovaizdis ir biologinė įvairovė yra kiekvienos šalies turtas ir tautinio tapatumo pamatas, kurio išsaugojimas labai priklauso nuo ūkininkavimo. Visus ūkininkaujančius išlaikyti mažiausią ariamosios žemės, skirtos negamybiniam plotams arba objektams, dalį, o visame žemės ūkio paskirties plote – kraštovaizdžio elementus, reglamentuoja GAAB8 standartas. Juo taip pat draudžiama pjauti gyvatvores ir medžius per paukščių veisimosi ir jauniklių auginimo sezoną.

GAAB8

Biologinė įvairovė ir kraštovaizdis

Pareiškėjas, siekdamas atitikti minimalius GAAB8 standarto reikalavimus, kiekvienais metais turi pasirinkti vieną iš šių dviejų alternatyvų:

Alternatyva Nr.1

Pareiškėjai ne mažiau kaip 4 proc. savo deklaruojamos ariamosios žemės gali skirti kraštovaizdžio elementams (EASV) ir / arba žaliajam pūdymui.

Kraštovaizdžio elementai
ir/arba žalioji pūdykla ←

4%

Alternatyva Nr.2

Pareiškėjai ne mažiau kaip 7 proc. savo deklaruojamos ariamosios žemės gali skirti tarpiniams augalams arba azotą fiksuojantiems augalams su sąlyga, kad 3 proc. iš šių 7 proc. sudarys kraštovaizdžio elementai. Tarpiniams pasėliams taikomas koeficientas 0,3.

7%

3%

→ Kraštovaizdžio elementai

4%

→ Tarpiniai arba azotą fiksuojantys augalai

2024 m. reikalavimas taikomas lengvinančiomis sąlygomis, t. y. ūkininkai bus laikomi atitinkantys šį GAAB8 reikalavimą, jeigu ne mažiau kaip 4 proc. ariamosios žemės ūkio lygmeniu skirs negamybiniam plotams ir objektams (kraštovaizdžio elementams), įskaitant pūdymui paliktą žemę, ir / arba azotą kaupiantiems pasėliams, ir / arba tarpiniams pasėliams. Tarpiniams pasėliams taikomas svorinis koeficientas, kuris yra lygus 1.

Orientacinis objektų ir negamybinių plotų, atitinkančių reikalavimus minimaliai daliai apskaičiuoti, sąrašas

Objektas ir jo aprašymas	Objekto užimamas plotas / aukštis, plotis	Atitinkamas kraštovaizdžio elemento plotas
<p>Akmenynai, akmenų, šakų, kelmų krūvos – taškiniai elementai, kurie yra ariamųjų laukų pakraščiuose. Iki einamųjų metų liepos 1 d. privaloma pateikti deklaruotų natūralios kilmės akmenynų, akmenų, šakų, kelmų krūvų nuotraukas mobiliąja programa „NMA agro“.</p>	<p>Aukštis – 1 m Plotas – 0,0002 ha (2 m²)</p>	1 elementas – 0,002 ha
	<p>Aukštis – daugiau kaip 1 m Plotas – daugiau kaip 0,0002 ha (2 m²)</p>	1 elementas – 0,0015 ha
<p>Vandens telkinių pakrantės, pagrioviai, įskaitant apsaugos juostas, melioracijos griovių šlaitai ir pagrioviai – linijiniai elementai, kurie yra įsiterpę arba ribojasi su pareiškėjo deklaruota ariamąja žeme. Vandens telkiniai gali būti natūralūs arba dirbtiniai, kurių pakrantės nėra betonuotos. Pakrančių ir juostų plotis 1–20 m.</p>	<p>Juostų, kurių plotis yra 1–3 m.</p>	1 ilgio metras – 0,001 ha
	<p>Juostų, kurių plotis yra 3–6 m.</p>	1 ilgio metras – 0,0013 ha
	<p>Juostų, kurių plotis yra 6–10 m.</p>	1 ilgio metras – 0,0016 ha
	<p>Juostų, kurių plotis yra 10–15 m.</p>	1 ilgio metras – 0,0020 ha
	<p>Juostų, kurių plotis yra 15–20 m.</p>	1 ilgio metras – 0,0025 ha
<p>Ežios (ribinės juostos), palaukės – linijiniai elementai, kuriuos sudaro žolinių augalų juostos (be medžių ir krūmų); juosta tarp dviejų ariamųjų laukų, skirianti žemės sklypus arba deklaruojamus laukus (netinka juosta, esanti tarp pievos ir ariamo lauko), arba juosta, esanti lauko pakraštyje. Prisiimtų įsipareigojimų metu juostos vietos keisti negalima. Juostos plotis 1–6 metrai.</p>	<p>Juostos, kurios plotis yra nuo 1 iki 3 m</p>	1 ilgio metras – 0,0006 ha
	<p>Juostos, kurios plotis yra nuo 3 iki 6 m</p>	1 ilgio metras – 0,0009 ha

<p>Apsauginės medžių ir krūmų juostos – linijiniai elementai, kurie yra prie ariamosios žemės laukų, įskaitant tas, kurios auga prie vandens telkinių. Visos besiribojančių laukų kombinacijos yra leistinos. Minimalus ilgis 10 m, plotis 1–20 m.</p>	<p>Juostos, kurios plotis yra nuo 1 iki 20 m</p>	<p>1 ilgio metras – 0,0005 ha</p>
<p>Pavieniai medžiai ar krūmai – taškinis elementas ariamuosiuose laukuose, įskaitant ir prie elektros stulpų/atramų augančius krūmus. Pavieniais medžiais laikomi tie medžiai, kurių lajos nesiliečia.</p>	<p>Medis ar krūmas, kurio aukštis yra nuo 1 iki 20 m Medis ar krūmas, kurio aukštis daugiau kaip 3 m</p>	<p>1 medis ar krūmas – 0,001 ha 1 medis ar krūmas – 0,01 ha</p>
<p>Medžių ir krūmų grupės, miškeliai, žolinė danga, želdynai ir (ar) želdiniai (įskaitant apleistas sodybvietes ar apleistus ūkinius pastatus) – plotiniai elementai, kurie yra įsiterpę arba ne mažesniu kaip 1 metro ir ne didesniu kaip 5 metrų atstumu ribojasi su pareiškėjo deklaruota ariamąja žeme. Minimalus plotas 100 m²</p>	<p>0,0001 ha</p>	<p>0,0002 ha</p>
<p>Kasmet užmirkstančios vietos ariamojoje žemėje – plotiniai elementai nuo 0,01 iki 0,5 ha ariamajame lauke ar jo pakraštyje, kur dėl prastai veikiančios melioracijos kultūra negali būti pasėta.</p>	<p>0,0001 ha</p>	<p>0,0002 ha</p>
<p>Kūdros – tai netaisyklingos formos nuo 0,01–0,5 ha ploto elementas.</p>	<p>0,0001 ha</p>	<p>0,0002 ha</p>

Pūdymui palikta žemė. Pareiškėjai privalo užtikrinti, kad nuo einamųjų metų sausio 1 d. iki rugpjūčio 1 d. žaliajame pūdyme nebūtų vykdoma žemės ūkio gamyba (t. y. ganomi gyvuliai, šienaujama žolė, išskyrus žaliosios masės susmulkinimą ir įterpimą į dirvą) einamųjų metų produkcijai gauti.

Žaliajame pūdyme auginami žemės ūkio augalai ne vėliau kaip iki einamųjų metų rugsėjo 1 d. turi būti įterpiami į dirvą, o prieš įterpiant į dirvą nuimti augalų derlių draudžiama. Pūdymo plotuose draudžiama naudoti augalų apsaugos produktus. Neariminei technologijai – sutvarkyti augalų masę kitu būdu (skusti, smulkinti).

Pareiškėjams draudžiama sunaikinti jų valdose esančius miškelius ir tvenkinius bei kūdras, kurie yra išskirti kaip kraštovaizdžio elementai EASV sluoksnyje.

SVARBU, KAD:

Plotuose, patenkančiuose į Paukščiams svarbių teritorijų sluoksnį, draudžiama kirsti ir genėti medžius bei gyvatvores paukščių jauniklių perėjimo ir augimo metu, t. y. nuo kovo 1 d. iki rugpjūčio 1 d.

Tarpinių pasėlių ploto perskaičiavimo koeficientas yra 0,3, t. y. 1 m² atitinka 0,3 m² užskaitos ploto;

Tarpinių pasėlių plotuose draudžiama naudoti augalų apsaugos produktus ir nuimti derlių.

Valdoje esančius ir deklaruojamus kraštovaizdžio elementus (medžių giraitės, tvenkiniai) bus privaloma išlaikyti.

GAAB8 standartas neprivalomas pareiškėjams, kurių:

Ariamoji žemė užima iki 10 ha

daugiau kaip 75 proc. ūkio ariamosios žemės naudojama žolei ar žoliniams pašarams auginti, žaliajam pūdymui palikta žemė arba yra naudojama ankštiniams augalams auginti, arba naudojama keliais minėtais tikslais

daugiau kaip 75 proc. reikalavimus atitinkančios žemės sūkio paskirties žemės yra daugiametės pievos, yra naudojama žolei ar kitiems žoliniams pašarams auginti arba naudojama keliais minėtais tikslais, deklaruojantiems daugiamečius augalus

< 10 ha

> 75 %

> 75 %

■ Dėl geopolitinės situacijos GAAB8 standartas įsigalioja nuo 2024 metų, išskyrus anksčiau paminėtas išimtis.

GAABg

Aplinkos atžvilgiu
jautrių daugiamečių
pievų apsauga

GAABg standartas riboja veiklą pažeidžiamose daugiametėse ganyklose arba pievose, t. y. patenkančiose į pievų ir joms artimų buveinių, pelkių ir medžiais apaugusių natūralių buveinių teritoriją „Natura 2000“.

„Natura 2000“ – viena ambicingiausių ir didžiausio masto iniciatyvų, skirtų išsaugoti Europos gamtos paveldą. Siekiant išsaugoti vertingiausias Europos natūralias gamtines buveines, augalų bei gyvūnų rūšis ir jų buveines ateities kartoms, neatsižvelgiant į šių dienų valstybių sienas, ES sukurtas saugomų teritorijų tinklas, vienijantis visas šalis nares.

Lietuvoje „Natura 2000“ tinklas susijęs su žaliaja infrastruktūra, kuri šalyje iš dalies įgyvendinama per vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, vadinamą gamtiniu karkasu, jungiančiu gamtinio pobūdžio saugomas teritorijas ir kitas ekologiškai svarbias vandenių, miškų, žemės ūkio ir kitos paskirties teritorijas, taip pat ir urbanizuotose teritorijose, kuriose žaliosios infrastruktūros sukūrimas yra ypač svarbus ir reikalingas.

Įvertinant šių teritorijų svarbą, Strateginiame plane numatytu GAABg standartu draudžiama:

Arti aplinkosaugos atžvilgiu pažeidžiamas daugiametės ganyklas ir pievas, patenkančias į pievų ir joms artimų buveinių, pelkių ir medžiais apaugusių natūralių buveinių teritoriją „Natura 2000“;

Šiose teritorijose vykdyti ne žemės ūkio veiklą.

- **Tokias pievas galima atnaujinti – suarti ir atsėti, jeigu tai leidžiama gamtotvarkos plane. Pievų atnaujinimas ir atsėjimas gali būti vykdomas tik gavus raštišką kompetentingos gamtos apsaugos institucijos sutikimą.**

Detalesnės gamtotvarkos priemonės (galimas pievų atnaujinimas, atsėjimas) pateikiamos Saugomų teritorijų įstatyme bei Aplinkos ministerijos ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos strateginio planavimo dokumentuose.

GAABg standartas užtikrins biologinės įvairovės požiūriu vertingų pievų ir joms artimų buveinių, pelkių ir medžiais apaugusių natūralių buveinių išlaikymą, prisidės ir prie vertingų buveinių ir rūšių, įskaitant paukščių lizdavietes ir veisimosi vietas, apsaugos, anglies sekvestracijos, vandens ir dirvožemio kokybės gerinimo.

GAABg standarto privalo laikyti pareiškėjai, kurių deklaruojami plotai patenka į aplinkosaugos atžvilgiu pažeidžiamų daugiamečių ganyklų arba pievų sluoksnį.

Detalesnė informacija apie naujuosius GAAB reikalavimus ir jų įgyvendinimo tvarką pateikiama www.zum.lrv.lt
Žemės ūkio naudmenų geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės reikalavimų, taikomų nuo 2023 metų, apraše.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga